

pany is considered as a cybernetic system, formed from several subsystems and is closely connected with the external environment. Diagnostics should cover all subsystems and constituent elements of the company, organically combine quantitative and qualitative parameters, take into account sectoral and regional specifics, cover the logical sequence of studying the condition of the object using specific methods and techniques. The essence of the methodology of the rating system of the insurance companies is revealed, peculiarities of analytical and financial diagnostics are determined. It is substantiated that under the diagnostics of the financial condition of the insurance company we understand the detailed analysis of the current state of the researched object, in our case - the parameters of the financial state, covering the indicators of liquidity, solvency, financial stability, profitability in order to fulfill the obligations of the insurer to the insured, the state budget and other budget and financial institutions in full range, as well as identifying problem issues and reserves for long-term development at the same time. During the diagnostics, it is necessary to establish the nature and the condition of the current economic and financial processes, identify systemic risks and threats, identify internal opportunities and strengthen own financial position in the market. The scientific approaches to substantiating the differences between the concepts of «financial stability», «financial reliability» and «financial security» are systematized.

Key words: insurance company, financial condition, diagnostics, diagnostic analysis, financial stability, financial reliability, solvency, liquidity, financial security.

Стаття надійшла 21 грудня 2017 р.

УДК 658.155:519.218.82

**І. О. Ревак,
Н. І. Власюк, О. В. Мицак**

ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ МЕТОДУ ЕКСТРАПОЛЯЦІЇ

Наголошено, що за умов фінансової нестабільності в Україні гостро постають питання, пов'язані зі забезпеченням високих фінансових результатів діяльності підприємств. Описано один із інструментів такого забезпечення – фінансове прогнозування прибутку. Узагальнено методи прогнозування фінансових результатів суб'єктів господарювання, а також з'ясовано їхні переваги та недоліки. Прогнозування прибутку підприємства репрезентовано на прикладі методу екстраполяції.

Ключові слова: прибуток, планування, прогнозування, метод екстраполяції, блок-схема планування прибутку.

Постановка проблеми. В управлінні доходами, витратами та прибутком суб'єктів господарювання чільне місце посідає економічно обґрунтоване фінансове планування, яке дає змогу отримати науково вмотивований висновок про можливі фінансові результати та терміни

їх досягнення чи, навпаки, застерегти від небажаних змін і необхідності прийняття відповідних коригуючих управлінських рішень.

Правильне планування обсягу прибутку на підприємствах має ключове значення для розвитку бізнесу.

Нині в літературі виділяється низка методів планування фінансових результатів підприємств, проте особливості їх застосування (зокрема, методу екстраполяції) потребують поглибленого вивчення.

Стан дослідження. Вагомий внесок у вивчення та висвітлення питань, пов'язаних зі сутністю прибутку, здійснили Ф. Найт, Е. Сайкс, Д. Гелбрейт, Дж. Робінсон, П. Самуельсон, Р. Харрод, І. Шумпетер та ін. З-поміж вітчизняних учених-економістів, що досліджували формування та використання прибутку підприємств, варто назвати І. О. Бланка, А. М. Поддєрьогіна, О. О. Гетьмана, Г. Г. Кірейцева, С. Ф. Покропівного, Н. Г. Пігуль тощо.

В умовах швидкозмінної економічної ситуації в Україні зростають ризики господарської діяльності, що вимагає негайного реагування управлінського апарату підприємства. Для підтримки стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання та забезпечення високого фінансового результату в конкурентному середовищі важливо вдаватися до фінансового планування, зокрема за допомогою методу екстраполяції. У статті висвітлюються переваги та недоліки цього методу, а також можливості його застосування у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

Метою статті є узагальнення та аналіз переваг і недоліків методів планування прибутку, зокрема методу екстраполяції, а також висвітлення можливостей застосування цього методу планування прибутку на прикладі досліджуваного підприємства.

Виклад основних положень. Отримання інформації про майбутнє, передбачення можливих або бажаних змін фінансових результатів сучасних підприємств становить важливий елемент формування стратегії їхньої діяльності. Прогнозування виступає основою розробки довготермінових та середньотермінових прогнозів щодо економіки підприємства загалом та його структурних підрозділів зокрема.

Нині, коли система галузевого планування втратила своє значення і повністю зруйнована, на більшості підприємств не приділяють належної уваги що фінансовому плануванню, щ плануванню прибутку. Це відбувається через нестабільність фінансової системи, взаємні неплатежі, високі темпи інфляції тощо. Тимчасом відмова від фінансового планування рівнозначна відмові від розробки засобів фінансового забезпечення розвитку підприємства.

Прогнозування прибутку – це процес розробки системи заходів для забезпечення його формування в необхідному обсязі і ефективного використання відповідно до завдань розвитку підприємства у майбут-

ньому періоді. Прогнозувати прибуток окремо за доходами і витратами неможливо, оскільки вони безпосередньо беруть участь у його формуванні. Залежно від характеру діяльності підприємства кількість показників плану може бути змінена. Під час складання прогнозу важливо забезпечити належний рівень обґрунтування показників і створити передумови їх виконання [1, с. 272].

Досвід розвинутих країн свідчить про те, що прогнозування прибутку як абсолютного кінцевого показника діяльності підприємства дає можливість уникати значних прорахунків та пов'язаних із ними витрат. З метою нейтралізації ризику неприбутковості та поліпшення фінансової діяльності прибуток доцільно піддавати постійному аналізу та прогнозуванню. Тому надважливим постає питання щодо визначення і застосування прогнозної моделі на рівні підприємства.

Блок-схему алгоритму планування прибутку підприємства зображено на рисунку [2, с. 49]. З нього випливає, що планування прибутку підприємства розпочинається із перетворення постійної та змінної вихідної інформації у похідну (розрахункову), на базі якої визначаються головні показники діяльності підприємства, також і прибуток. Аналіз отриманої інформації проводиться за окремими видами продукції та по підприємству загалом. На завершальному етапі розроблений план приводиться в дію.

Рис. Блок-схема алгоритму планування прибутку підприємства

У процесі планування прибутку підприємства можуть використовувати різні методи прогнозування. Основні з них наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Основні методи прогнозування прибутку підприємства

Назва методу	Зміст	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Метод екстраполяції	Поширення висновків, отриманих зі спостережень за однією частиною явища, на іншу його частину	Є порівняно простим у використанні та дає змогу спрогнозувати обсяг маржинального, валового, чистого та операційного прибутків	Не враховує зміну факторів, що впливають на прибуток; виконується на короткостроковий період
Метод прямого рахунку	Плановий прибуток на продукцію, що підлягає реалізації у майбутньому періоді, обчислюється як різниця між плановим вибором від реалізації продукції в діючих цінах і повною собівартістю продукції, реалізованої в майбутньому періоді	Є досить надійним методом планування формування операційного прибутку	Може бути використаний, якщо на початковій стадії вже сформовані плани операційного доходу; ефективний за умови випуску невеликого асортименту продукції
Нормативний метод	Прогнозування суми операційного прибутку відбувається на основі відповідної нормативної бази	Є надійним та ефективним способом прогнозування операційного прибутку для новостворених підприємств	Не пов'язаний з іншими показниками операційної діяльності, тому не може бути використаний у різноманітних розрахунках суми прибутку

<i>Продовження таблиці 1</i>			
1	2	3	4
Метод «CVP»	Визначається точка безбитковості реалізації продукції у плановому періоді, планова сума валового операційного прибутку, планова сума маржинального операційного прибутку та планова сума чистого операційного прибутку. На основі отриманих планових значень будується графічне зображення методу «CVP»	Можуть бути розглянуті всі прогностні варіанти операційної діяльності підприємства – від надоптимістичних до вкрай песимістичних	Ефективний за умови випуску невеликого асортименту продукції
Метод цільового формування прибутку	На основі цільової суми чистого операційного прибутку визначаються цільові суми валового та маржинального операційного прибутку	Дає змогу забезпечити тісний взаємозв'язок планових показників зі стратегічними цілями управління прибутком в плановому періоді	Може бути застосований, якщо на початковій стадії вже сформовано планові показники прибутку
Метод факторного моделювання прибутку	На основі факторів, що мають найбільший вплив на суму чистого операційного прибутку, будується багатофакторна модель регресії та прогнозується зміна факторів, включених у модель регресії, у плановому періоді. Шляхом підстановки прогнозованих значень факторів у модель регресії одержують прогнозований показник чистого операційного прибутку	Дає можливість здійснювати різноманітні планові розрахунки суми операційного прибутку шляхом послідовної зміни заданих значень окремих факторів	Є найбільш складним, тому що вимагає здійснення значних аналітичних і прогностичних розрахунків

Проаналізувавши основні методи прогнозування прибутку, бачимо, що найефективнішим для короткострокового прогнозування фінансових результатів підприємства є метод екстраполяції.

Метод екстраполяції полягає у застосуванні такої функції, для побудови якої всім спостереженням певного часового періоду надасть-

ся однакова вагомість. Мета прогнозу за методом екстраполяції – показати, до яких результатів можна дійти в майбутньому, якщо рухатися до нього з тією самою швидкістю або прискоренням, що й у минулому. Прогноз визначає очікувані варіанти прогнозного розвитку, виходячи з гіпотези, що основні фактори і тенденції минулого періоду збережуться на період прогнозу або що можна обґрунтувати і врахувати напрямки їхніх змін у розглянутій перспективі [3, с. 51].

Аналізуючи рівень прибутку, треба особливу увагу приділяти динаміці його змін. Оскільки динаміка характеризує розвиток явища в часі, аналіз динаміки уможлиблює прогнозування майбутнього рівня прибутку і на цій основі – перспективні напрями розвитку підприємства. Одним із головних завдань аналізу динаміки зміни прибутку підприємства є встановлення закономірностей зміни рівнів явища, що вивчається. Крім постійної дії систематичних і випадкових факторів, рівень ряду динаміки прибутку перебуває також під впливом обставин, зумовлених періодичністю економічних коливань.

У рядах динаміки прибутку можна виділити протягом року три найголовніші періодичні складові – тренд, сезонну компоненту, випадкову компоненту.

У разі аналітичного вирівнювання ряду динаміки прибутку закономірна зміна рівня показника, що вивчається, оцінюється як функція часу:

$$Y_i = F(i), \quad (1.1)$$

де Y_i – рівні динамічного ряду, що їх розраховано за відповідним аналітичним рівнянням на момент часу i .

Вибір форми кривої значною мірою обумовлює результати екстраполяції тренду (прогнозування), а базою для вибору форми кривої мають бути результати аналізу сутності розвитку явища.

Використовуючи дані фінансової звітності ТзОВ «Лабрадор Україна» за минулі п'ять років, спробуємо спрогнозувати основні показники доходів, витрат та фінансових результатів підприємства на 2017 рік із застосуванням методу екстраполяції.

Прогнозні показники «Звіту про фінансові результати» на 2017 р. розрахуємо, використавши середні коефіцієнти їх зміни (зростання чи зниження), розраховані на базі кількох попередніх років:

$$K_{сер} = (K_1 + K_2 + K_3 + K_4) : 4, \quad (1.2)$$

де $K_{сер}$ – середні коефіцієнти зміни показників; K_1, K_2, K_3, K_4 – відхилення показника звітного періоду порівняно з попереднім.

Для розрахунку середніх коефіцієнтів зміни показників побудуємо таблицю (табл. 2).

Таблиця 2

Розрахунок середніх коефіцієнтів зміни показників доходів, витрат та фінансових результатів ТзОВ «Лабрадор Україна» для здійснення фінансового планування методом екстраполяції

Показники	K ₁ (2013–2012)	K ₂ (2014–2013)	K ₃ (2015–2014)	K ₄ (2016–2015)	K _{ср}
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	1,58	0,98	1,73	1,29	1,39
Собівартість реалізованої продукції	1,18	1,40	1,77	1,32	1,42
Валовий прибуток (збиток)	0,92	1,45	1,59	1,21	1,29
Операційні доходи	1,67	7,76	0,39	1,84	2,92
Адміністративні витрати	1,01	1,33	1,09	1,14	1,14
Витрати на збут	1,39	2,07	1,22	1,01	1,42
Інші операційні витрати	0,20	1,47	1,11	1,04	0,96
Фінансовий результат від операційної діяльності	0,93	1,59	1,58	1,24	1,34
Інші фінансові доходи	0,36	2,50	0,54	4,19	1,89
Інші доходи	0,09	32,75	0,33	5,49	9,66
Фінансові витрати	-	-	0,94	0,52	0,73
Інші витрати	0,99	0,50	4,94	0,43	1,72
Фінансовий результат до оподаткування	0,92	1,61	1,55	1,29	1,34
Податок на прибуток	0,77	1,45	1,61	1,29	1,28
Чистий прибуток (збиток)	0,97	1,64	1,54	1,30	1,36

Як засвідчують розрахунки, у 2017 р. мають зрости такі показники, як чистий дохід, собівартість продукції, операційні доходи, незначно зрости адміністративні витрати та витрати на збут, натомість інші операційні витрати та фінансові витрати зменшитися.

З використанням середніх коефіцієнтів побудуємо таблицю (табл. 3) і порівняємо зміну показників доходів, витрат та фінансових результатів ТзОВ «Лабрадор Україна» у 2016 та 2017 рр.

Отож проведені розрахунки демонструють: якщо збережуться тенденції попередніх років і не вплинуть випадкові фактори, то у 2017 р. підприємству вдасться наростити суму чистого доходу на 143 313 тис. грн і довести показник до 510 783 тис. грн.

Таблиця 3

**Доходи, витрати та фінансові результати
ТЗОВ «Лабрадор Україна» у 2016 (факт) та 2017 (прогноз) роках**

Показники	2016 р.		2017 р.		Відхилення 2017 від 2016	
	сума, тис. грн	% до доходу	сума, тис. грн	% до доходу	у сумі, тис. грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції	367470	100,0	510783	100,0	143313	0,0
Собівартість реалізованої продукції	292282	79,5	415040	81,3	122758	1,8
Валовий прибуток (збиток)	75188	20,5	95743	18,7	20555	-1,8
Операційні доходи	3514	0,9	10260	2,0	6746	1,1
Адміністративні витрати	7368	2,0	8399	1,6	1031	-0,4
Витрати на збут	7124	1,9	10116	1,9	2992	0,0
Інші операційні витрати	580	0,1	557	0,1	-23	0,0
Фінансовий результат від операційної діяльності	61630	16,8	86931	17,0	25301	0,2
Інші фінансові доходи	448	0,1	847	0,2	399	0,1
Інші доходи	236	0,0	2280	0,4	2044	0,4
Фінансові витрати	15	0,0	11	0,0	-4	0,0
Інші витрати	214	0,0	368	0,1	154	0,1
Фінансовий результат до оподаткування	64085	17,4	89679	17,6	25594	0,2
Податок на прибуток	11535	3,1	16142	3,2	4607	0,1
Чистий прибуток (збиток)	52550	14,3	73537	14,4	20987	0,1

При цьому собівартість зросте на 122 758 тис. грн., а приріст валового прибутку становитиме 20555 тис. грн., що є позитивним. На 7 746 тис. грн зростуть інші операційні доходи, а їхня частка у доході – на 1,1%. Частка адміністративних витрат у доході знизиться на 0,4%. На 23 тис. грн зменшаться інші операційні витрати. Як результат, прибуток від операційної діяльності у 2017 р. зросте на 25 301 тис. грн і складе 86 931 тис. грн, а його частка у доході зросте

на 0,2%. Збільшення інших фінансових доходів та інших доходів (на 399 тис. грн та 2 044 тис. грн відповідно), а також скорочення фінансових витрат (на 4 тис. грн) забезпечить підприємству приріст чистого прибутку у розмірі 20 987 тис. грн. У 2017 р. за прогнозами його величина сягатиме 73 537 тис. грн, а частка показника у доході зросте на 0,1%.

Висновки. Отже, основна перевага методу екстраполяції тренду полягає в тому, що він базується на цифрових даних, а не на думці експерта. Він характеризується високим ступенем розробленості методичного апарату, відносно нескладним інструментарієм дослідження, швидкістю розрахунків в оперативному режимі часу. Вказаний метод може бути ефективно застосований у прогнозуванні фінансових результатів підприємства, особливо на короткий період. Для складання прогнозу на довгостроковій основі потрібно володіти великою історією даних.

Однак головним недоліком слід вважати те, що припущення, яке приймається при застосуванні рядів динаміки, може бути помилковим – майбутнє насправді може бути не схоже на минуле. Тобто фінансові прогнози не можуть бути виконані з достатньою точністю, бо може відбутися чимало подій, які спричинюють невідповідність між дійсністю і прогнозом. Тому очікувані прогнозні показники можуть вважатися доцільними в разі сталих умов функціонування підприємства.

1. Бабяк Н. Д. СVP-аналіз: традиційний та управлінський підходи / Н. Д. Бабяк, К. Б. Іванюк // Бізнес Інформ. – 2015. – № 8. – С. 272–276.

2. Мацола С. М. Модель планування і управління прибутком підприємства / С. М. Мацола // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – С. 48–51.

3. Кірсанова Т. О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т. О. Кірсанова, Н. А. Дьяченко // Вісник СумДУ (Серія «Економіка»). – 2011. – № 4. – С. 48–57.

Ревак І. А., Власюк Н. І., Мыцак О. В. Прогнозирование прибыли предприятия на основании метода экстраполяции

Отмечено, что в условиях финансовой нестабильности в Украине остро встают вопросы обеспечения высоких финансовых результатов деятельности предприятий. Рассмотрен один из инструментов такого обеспечения – финансовое прогнозирование прибыли. Обобщены методы прогнозирования финансовых результатов субъектов хозяйствования, а также разъяснены их преимущества и недостатки. Прогнозирование прибыли предприятия представлено на примере метода экстраполяции.

Ключевые слова: *прибыль, планирование, прогнозирование, метод экстраполяции, блок-схема планирования прибыли.*

Revak I. O., Vlasyuk N. I., Mitsak O. V. Enterprise profit forecasting using extraction method

Due to the financial instability in Ukraine the high company results providing is crucial. The financial forecasting of profit is one of the tools used to provide the results. The article summarizes the methods of financial results forecasting of business entities, as well as their advantages and disadvantages. The company profit forecasting is realized using the extrapolation method.

The company revenue planning is key to business development.

The literature provides a number of methods for financial results planning of enterprises, but the peculiarities of their application (in particular the method of extrapolation) require further in-depth study. In a rapidly changing economic situation in Ukraine the risks of economic activity are increasing which requires a rapid response from the company management. In order to maintain a stable financial position of a business entity and ensure a high financial performance in a competitive environment, the use of financial planning is important, in particular, through the method of extrapolation.

The article highlights the advantages and disadvantages of this method as well as the possibilities of its application in the practical activity of business entities.

The method of extrapolation consists in the application of such a function for the construction of which all observation of a certain time period is given a one-dimensional weight. The purpose of the forecast by extrapolation method is to show what results can be achieved in the future if you move to it at the same speed or acceleration as in the past. The forecast determines the expected options for forecast development based on the hypothesis that the main factors and trends of the past period will remain for the forecast period or can be substantiated and take into account the direction of their changes in the considered perspective.

The main advantage of the method of trend extrapolation consists in the fact that it is based on digital data and not on the expert's opinion. It is characterized by a high degree of development of the methodical apparatus, relatively simple tooling research, the speed of calculations in the operational mode of time. The indicated method can be effectively applied in financial results forecasting of the enterprise, especially for a short period.

Long-term forecasting requires a great deal of data history. However, the main disadvantage can be that the assumption that is adopted when applying dynamics rows may be false – the future may in fact be unlike the past. That is why financial forecasts can not be performed with great accuracy as there may be many events causing a discrepancy between the reality and the forecast. Therefore expected forecast indicators can be considered expedient under the constant conditions of operation of the enterprise.

Key words: *profit, planning, forecasting, extrapolation method, block diagram of profit planning.*

Стаття надійшла 24 грудня 2017 р.